
Izdanje *Statuta Communis Duorum Castrorum* zaslužuje pozornost javnosti, s obzirom na to da je doista prvi od dragulja u, kako je to slikovito sročeno u uvodniku ediciji, *kolani* koju će činiti jedan do drugoga poredani statuti istarskih gradova. Objavljivanje Dvigradskog statuta u tom kontekstu put je k osvjetljavanju dijelova istarske, a time i hrvatske povijesti, ali jednako tako i povijesti zemalja koje su do danas vladale Poluotokom. Istarski su statuti brojni i spadaju među najstarije takve dokumente na tlu Hrvatske, pa ako se ostvari ambiciozan plan izdavača, možemo se nadati da će se otvoriti uvid u pravnu svakodnevicu niza nekadašnjih istarskih *komuna*. Dakako, tu nikako ne smijemo smetnuti s uma koliko znači ovo objavljivanje i koliko će objavljivanje preostalih statuta značiti proučavateljima srednjovjekovnog latiniteta te otkrivanju specifičnosti latinskog jezika Istre, u kojem se odražavaju utjecaji istriotskih i istrovenetskih, pa i, u manjoj mjeri, slavenskih dijalekata. Upravo u ovom segmentu pravni dokumenti takvoga tipa nude opsežnu građu za jezikoslovna kao i užefilološka istraživanja, pa je potrebno da budu iščitana s najvećom mogućom pomnjom i “ojačana” što potpunijim pomoćnim aparatom.

Violeta Moretti

Velika bilježnica Zadarskoga kaptola, priredili Damir Karbić, Maja Katušić i Ana Pisačić, Srednjovjekovni registri Zadarskoga i Splitskoga kaptola, vol. 2 / *Fontes: izvori za hrvatsku povijest*, sv. 13, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2007., 301 str.

U izdanju Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu objavljen je 13. po redu broj časopisa *Fontes: izvori za hrvatsku povijest*. U njemu se nalazi jedan od najstarijih registara zadarskoga kaptola kao javnopravne institucije pod nazivom *Quaternus magnus capituli Iadrensis (1380. – 1392.) ser Petri dicti Perencani de Lemictis de Padua imperiali auctoritatae notarii et communis Iadre iurati et tocius Capituli Iadrensis scribe*. Navedeni izvor odnosi se na razdoblje od 1380. do 1392. godine, a čuva se u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu i pripada osnovnom fondu njegove Zbirke kodeksa. Ovaj kaptolski registar za objavljivanje su priredili Damir Karbić, Maja Katušić i Ana Pisačić.

Pisar ovog kaptolskog registra bio je javni bilježnik Petar Perencan pok. gospodina Azona de Lemictis iz Padove, koji je u Zadru djelovao punih trideset godina. U uvodnom dijelu priređivači su dali kratak prikaz biografije i djelovanja toga bilježnika. Perencan je, ističu, istovremeno obavljao i poslove za Veliki sudbeni dvor zadarske komune (*Curia maior civilium*), a bio je i pisar zadarskog kaptola.

Registar zadarskog kaptola koji se odnosi na razdoblje od 1380. do 1392. godine, a koji je ovdje objavljen, uredno je restauriran i uvezan, a pojedini listovi uglavnom su dobro očuvani, dok numeracija listova ne odgovara u potpunosti originalnom redosljedu dokumenta. Priređivači također upozoravaju kako ni rukopis nije sačuvan u cijelosti, već se radi o dvanaest skupina listova, s ukupno 49 folija.

Dokumenti su u originalnom rasporedu uglavnom slijedili jedan drugi, ali ipak ne u potpunosti kronološki zbog vremenske razlike između pravnog čina i sastavljanja dokumenta i njegova upisa u registar.

U ovom izdanju objavljeno je sveukupno sto sedam dokumenata, koji su objavljeni u skladu s originalnim rasporedom registra, a uz dokumente nalazi se folijacija prema sadašnjem stanju u kakvom se izvor nalazi. Kod svih su dokumenata regeste izrađene opširnije na način da je sadržaj tih dokumenata cjelovito prepričan na hrvatskom jeziku. Razlog je tomu, ističu priređivači, što je tekst tih dokumenata izrazito zanimljiv te se u najvećoj mjeri odnosi na privatno-pravno poslovanje hrvatskoga plemstva, posebice pripadnika ustanove “plemića dvanaest plemena kraljevine Hrvatske” (*nobiles duodecim generacionem regni Croatiae*). Jedan od razloga posebne zanimljivosti sadržaja tih dokumenata svakako je i u razdoblju u kojem su nastali. Riječ je o zlatnom dobu srednjovjekovne hrvatske povijesti, razdoblju od vladavine Anžuvina do građanskog rata koji će dovesti do pada Zadra pod mletačku vlast 1409. godine.

Objavljeni tekst ovog registra zadarskog kaptola napisan je karakterističnim srednjovjekovnim pravničkim latinitetom. Kratice u tekstu dokumenata priređivači su razriješili, dok se kod ortografije nastojalo da što vjernije slijedi original.

Na kraju objavljenih regesta u dodatku se nalaze još dva dokumenta bilježnika Petra Perencana koje je ovaj izdao kao kaptolski pisar. Prvi se dokument odnosi na jednu oporuku i u originalu se nalaze u rukopisu *Codex Diphniceus* koji se čuva u samostanu sv. Frane u Šibeniku, dok je drugi dokument o prodaji zemljišta, koji je već objavljen u Diplomatičkom zborniku Tadije Smičiklase, zbog čega ga priređivači ovog registra samo navode, ali ga ne objavljuju u cijelosti.

Na kraju knjige nalaze se kazalo osoba (*Index personarum*) i kazalo mjesta (*Index locorum*), koja se spominju u objavljenim dokumentima.

Božena Glavan

Prva hrvatskoglagoljska početnica 1527., ur. Dražen Budiša, HAZU, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Školska knjiga, Zagreb 2008., 29 str.

Prva hrvatskoglagoljska početnica prvi je put tiskana 1527. g. glagoljskim slovima u Veneciji, u oficini Andrije Torresanija, ali do danas ne znamo što je tog mletačkog tiskara potaknulo da pred sam kraj života izda ovu knjižicu. Novo izdanje, urednika Dražena Budiše, objavljeno je početkom 2008. g. suradnjom više izdavača (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Školska knjiga) koji su prepoznali vrijednost *Početnice* za očuvanje hrvatskog kulturnog identiteta.

Sadržaj *Početnice* sličan je onodobnim latinskim početnicama. Nakon pobožnog zaziva nižu se glagoljska slova u uobičajenom poretku, a ispod njih nalazi se tablica pomoću koje se učilo sricanje slogova. Slijede uobičajene molitve (*Oče naš* i *Zdravo Marijo*) u kojima su učenici mogli prepoznavati naučena slova jer su molitve znali napamet. Slijedi nekoliko psalama na kojima se moglo vježbati čitanje, a na kraju početnice nalaze se i ikonografski simboli dvanaestorice apostola. Ovo “novije” izdanje *Početnice* u drugom dijelu sadrži i transliteraciju te pogovor akademika Josipa Bratulića. U njemu se, između ostalog, ukazuje na povijesnu važnost knjižice i objašnjava kako je ona utjecala na nastanak sličnih srednjovjekovnih izdanja.

Ova početnica zaista je luksuzno izdanje. Tiskana je u uglednom kvart formatu, a prva stranica, koja je i sadržajno najvažnija, ujedno je i likovno najbogatija. Zatvorena je renesan-